

Hembygdsguidar utbildade

Elva berättarglada personer har lärt sig vara guider. Kursen har pågått under vintern och våren och hade sin avslutning den 14 september.

Tre moment har ingått - att vara och uppträda som guide, historiska och kulturhistoriska kunskaper om Upplands-Bro samt praktiska övningar.

Under den första delen av kursen var Helena Romano resursperson. Hon är professionell guide sedan 1998 och har mångårig erfarenhet som rundtursguide i Europa. Hennes kunskaper var ovärderliga för deltagarna.

Kulturhistoriska delen svarade Börje Sandén för tillsammans med kursdeltagarna själva. I samtalen dök det upp ny kunskap som kastade ljus över gamla kända fakta. T ex ursprunget till vattentuben vid Aspviks kvarn. Börje gjorde under kursens gång en hel del nya sammanfattningar ur sina digra databaser. Det finns anledning att du går till UKF:s hemsida och tittar och läser.

Den praktiska delen av kursen bestod *synligt* av en busstur. Men bakom den turen låg flera timmar av planering både en-

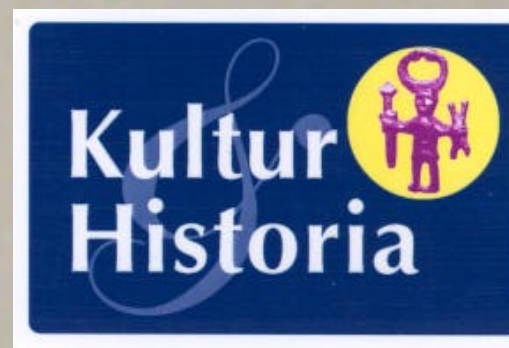
skilt och i grupper. Var och en av guiderna fick själv välja det man ville berätta om. Programmet krävde nästan sex timmar att genomföra.

Tjugotalet personer hade köpt en plats i guidebussen. Flera stod på kö, så det får väl bli flera turer.

Gruppen av kulturföreningar hade uppdragit åt UKF att ordna utbildningen. Man ser från föreningarnas sida att kommunen har så otroligt mycket av historia och kulturhistoria att ge egna innevånare och andra. Börje och Gudrun Sandén har guidat i många år, men de måste få avlösning av andra.

Guiden Helena Romano var mycket imponerad av kunskaperna som de nykorade kulturguiderna presenterade. Hon menar att reseföretag och turistorganisationer alldeles säkert kommer att stå på kö för att ta vara på den kulturhistoriska mångfalden i Upplands-Bro.

Gruppen av kulturföreningar arbetar nu med hur guidernas kunskaper ska tas till vara, och hur guidningar i stort och smått ska kunna genomföras.

Egna hem fortsätter

Brutalt rånmord i Bro

Utgiven av Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut (UKF). Ansvarig utgivare, Curt H Dahlgren UKF:s ordförande. Redaktion Thore Isaksson och Bengt Borkeby. Tel 08 - 581 656 59. Nov 2003. ISSN 1400 - 8521

Medlem i UKF

... får fortlopande information om hembygdsvetenskap, om föreläsningar, exkursioner och studiebesök. Medlem blir man genom att sätta in årsavgiften 90 kr på postgiro 27 58 94 - 4. Du får UKF:s medlemsinformation 3 - 4 gånger per år. Då och då kommer också den här skriften, *Kultur & Historia*.

UKF:s böcker och skrifter

... finns att köpa på biblioteken i Upplands-Bro, i Bålsta Bokhandel och direkt hos UKF tel 08 - 582 413 55 (telefonsvarare).

Du kan också sätta in bokens pris + porta 45 kr på UKF:s postgiro 27 58 94 - 4, eller beställ med e-brev ukforsk@algonet.se. Böckerna levereras då till dig med inbetalningskort.

UKF:s hemsida har adressen

www.algonet.se/~ukforsk.

Det lilla ~ tecknet hittar du till höger på tangentbordet och får fram tillsammans med tangenten Alt Gr. Du kan också skriva *ukforsk* i sökfunktionen.

U K F.s medlemmar forskar

Vi presenterar några av UKF:s medlemmars forskning med en del resultat och hur man jobbat för att komma dit.

I förra numret av *Kultur & Historia* fick vi läsa första delen av **Carl Gunnar Janssons forskning** om egnahemsrörelsen i Sverige. Då visade han på möjliga impulser till framväxten av den svenska egnahemsreformen. Nu får vi ta del av hans fortsatta arbete. Hur reformen växte fram till beslut i riksdagen och vad resultatet blev av ett mångfasetterat arbete.

I en tredje och sista artikel i nästa nummer kommer Carl Gunnar att beskriva ett antal typiska egnahem bland de många som byggdes i Upplands-Bro.

Johnny Ljung har tagit fasta på hembygdsvetenskapens artikel om rånmordet i Bro. Vilka var personerna i dramat? Hur var deras uppväxt? Vad var Jungfrukrogen? Vilka personer levde där? Vad säger rättegångsprotokollen och vilken juridisk procedur fanns runt rättegången?

Johnny har ägnat många timmar i arkiven för att ge oss ett flertal personbeskrivningar. Han har desutom följt domstolarnas arbete för att säkert slå fast vem som hade utfört mordet. Bl a återförvisade Svea hovrätt målet till förnyad prövning i häradsrätten. Häradsrätten sammanträdde naturligt nog i sina lokaler vid Tibble gård.

Att dåtidens uppmärksamhet var minst lika stor som kring händelserna 11 september kan vi se av bl a tidningsrubriker från 1842. --- *nära den s.k. Jungfrukrogen hade tagit lifvet af en annan gesäll, nu blef halshuggen. En mängd folk hade samlats för att se detta beklagansvärda skådespel, ehuru det skedde afsides i skogen* ---.

Opublicerat forskningsmaterial

Vi på redaktionen fortsätter att gärna ta del av det som du har liggande i din skrivbordslåda eller i datorn. Utbytet av erfarenheter mellan oss som amatörforskare är angeläget.

Vad var det för idé eller tanke som startade din nyfikenhet? Hur har du gått till väga för att hitta material? Vad blev resultatet?

Hör av dig per telefon till Börje 08 - 582 405 15 eller Bengt 08 - 581 565 59.

Efterlysning - Den oskrivna boken om jordbruket i Upplands-Bro

I förra numret presenterade vi idén om en vänbok till Börje Sandén. Arbetet börjar ta form. Styrelsen har bildat en arbetsgrupp med Curt Dahlgren, Bo Palmehorn och Bengt Borkeby. Utöver de här tre finns en stor grupp människor som redan är igång med kompletterande material.

Gruppen kommer under den här vintern och våren att inventera vad som finns dokumenterat av bilder och text. Det kommer också att bli ett stort arbete att komplettera med uppgifter. Du som har kunskaper om hur jorden i Upplands-Bro har brukats under 1900-talet ring 08 - 581 656 59.

Välkomna att titta på stjärnhimlen

Onsdag 26 november kl 19.00 i observatoriet vid Kvistaberg. Om himlen är mulen visar vi i stället en dataanimation. Antalet deltagare är begränsat. Ring Börje Sandén och anmäl ditt intresse, 08 - 582 405 15

Skräddarkojan även kallad Finstaberg var bebott till 1958 och revs 1973. Foto Elisabeth Tegner.

Delar av Jungfrukrogen användes för att bygga Finsta Dragonboställe - även kallat Bostället. 1973 revs också det. Foto Elisabeth Tegner.

Mållberg halshöggs lördagen den 22 januari 1842 i Bro.

En avrättning var naturligtvis en ohygglig händelse i bygden, ett spektakel som måste bevittnas. Skulle detta ske i modern tid skulle förmodligen läktarna vara fulla med åskådare nu också. Detta var dåtidens 11 september nyheter som folket följde med stort intresse. Avrättningen speglades även i media.

På måndagen den 24 januari 1842 kunde man läsa i Aftonbladet:

”Sistlidne Lördags förmiddag, kl. 10 f.m. skedde, i Bro socken, en half mil från Tibble gästgivaregård, en afrättning, dervid gesällen Mollberg, som i trakten af detta ställe och nära den s.k. Jungfrukrogen hade tagit lifvet af en annan gesäll, nu blef halshuggen.

En mängd folk hade samlats för att se detta beklagansvärda skådespel, ehuru det skedde afsides i skogen. Då delinquenten hade kommit upp på schavotten, bad han de kringstående, att taga hans exempel till varning och bad dem akta sig för Jungfrukrogen, hvilken anses för en lönnkrog.”

Var det en lönnkrog?

Jungfrukrogen kallades även Eldbrokrog. I Bro sockens äldsta husförhörslängd står faktiskt krogen med. År 1757 bodde där Olof, född 1689, med hustrun Brita Carlsdotter och dottern Ingeborg. En lista på folk som har bott på Jungfrukrogen.

1757 Olof
1764-66 Johan Fernlund, klensmeds-
gesäll (från Stockholm)

1767-68 Granqvist, klensmed (från Stockholm)

1777-79 Johan Johansson, krögare
1779-83 Carl Pehrson Lundström,
krögare

1783-89 Jacob Ersson, krögare
-1801 Eric Andersson, krögare född i
Bro 1766.

1801-09 Per Lundström, krögare
1809-11 Mattias Lund, krögare (från
Alunda)

1811-20 Petter Tibblin, krögare
(från Yttergran)

1826-39 Johan Forsström, krögare
(född i Bålsta 1797)

År 1840 måste ha varit en obehaglig tid för krögaren. Den 31-åriga krögaren var egentligen skräddare och hette Gustaf Rosling. I kyrkoböckerna står han enbart som skräddare och hade hela sitt liv bott i Fittja socken inte så långt ifrån Örsundsbro. Han hade den 7 februari 1840 flyttat till Bro med sin 28-åriga fru Anna-Lisa Larsdotter och sina 2 små döttrar, ett och fyra år gamla. Tillsammans med familjen hördes även den 20-åriga pigan Maja-Greta Larsdotter.

Vem vet vad Gustaf Rosling hade för planer när han flyttade till Bro? Det blev nog inte som han tänkt sig. Inte hade han väl kunnat föreställa sig att bli kallad till rättegångar och behöva ingå i en mordutredning. Tyckte ortsbefolkningen att jungfrukrogen hade en indirekt skuld till mordet? Fanns det behov av ännu en skräddare i Bro?

År 1840 fanns redan den 42-åriga skräddaren Eric Fäldt i Finstaberg. Han hade kommit till Bro år 1819 ifrån Bål-

sta. Sonen Carl Johan tog sedermera över skräddarearbetet efter sin far, som dog 1877, så det kanske inte var så konstigt att deras lilla hus Finstaberg kallades skräddarkojan. Huset stod cirka 50 meter öster om dagens sista nummer i huslängan på Gullivestigen, det var bebott så sent som till 1958. Huset stod kvar till 1973.

Man kan konstatera att skräddaren/jungfrukrögaren Gustaf Rosling med sin familj flyttade tillbaka till Fittja och Jungfrukrogen upphörde efter mordet på Hudell. Delar av Jungfrukrogen användes till att bygga Finsta Dragonboställe, (även kallat Bostället) det låg där Smörblomsvägens villor ligger idag.

Bostället revs också 1973 efter att ha stått öde i tio år, därmed var Jungfrukrogen totalt utplånad. Kvar finns berättelsen om hur Mållberg och Hudell söp till där den där ödesdigra sommarkvällen för så längesedan.

Johnny Ljung

Källmaterialet till artikeln är mycket omfattande.

Något av det viktigaste:

Uppsala landsarkiv, Antikvariskt-topografiska arkivet.

Riksarkivet, Bro härads domstolsprotokoll, Nedre justitierevisions utslagshandlingar 1841. Mantalslängder och kyrkoböcker.

Kungliga biblioteket, Tidningsarkivet.